

رابطہ حاکمیت و تابعیت

مؤلف
جیران حامی
www.ketab.ir

مکتبہ
داد

سرشناسه	: عاصمی، جیران، ۱۳۷۴-
عنوان و نام پدیدآور	: رابطه حاکمیت و تابعیت / جیران عاصمی.
مشخصات نشر	: تهران: دادگستر، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۸ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۲-۱۸۱-۲ : ۴۵۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: واژه‌نامه.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۹۷-۲۰۴.
موضوع	: تابعیت
موضوع	: Citizenship
رده بندی کنگره	: JF۸۰۱
رده بندی دیویی	: ۳۲۲/۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۴۲۸۰۴۷

رابطه حاکمیت و تابعیت

جیران عاصمی

ناشر: انتشارات دادگستر

چاپ اول: اسفند ۱۳۹۹

شمار: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۲-۱۸۱-۲

همه‌ی حقوق چاپ و نشر این اثر برای نشر دادگستر محفوظ است. تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه، از جمله: فتوکپی، الکترونیکی، ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است. این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

دفتر مرکزی انتشارات: تهران، میدان حضرت ولی عصر (عج)، بلوار کشاورز،

ابتدای خیابان فلسطین، کوچه شهید ذاکری، پلاک ۶، واحد یک

تلفن ۸۸۹۰۴۴۶۵ - ۸۸۹۰۵۴۶۰ فکس ۸۸۹۱۰۳۳۳

کدپستی: ۱۴۱۶۷۵۳۶۸۱

آدرس سایت: www.dadgostarpub.ir

فهرست مطالب

۱۱.....	دیباچه
۱۳.....	مقدمه

بخش اول

تحول مفهوم نهاد تابعیت به دنبال انسانی شدن حقوق بین الملل

۱۹.....	مبحث اول) تحول ذاتی مفهوم تابعیت
۱۹.....	گفتار اول) انسانی شدن حقوق بین الملل
۳۰.....	گفتار دوم) پیدایش تفکر حق بودن تابعیت در پی انسانی شدن حقوق بین الملل
۳۱.....	بند اول) فلسفه پیدایش مفهوم تابعیت
۳۲.....	الف) ایجاد بستر حاکمیتی برای پیدایش تابعیت
۳۶.....	ب) تولد رابطه تابعیت
۴۱.....	بند دوم) ظهور اندیشه‌ای انسانی در نهاد تابعیت
۴۱.....	الف) تحولات فضای فکری حقوقی در مورد تابعیت
	ب) تحولات حاکمیت‌ها در پی شکل‌گیری اندیشه‌های حقوق بشری در
۴۶.....	مورد تابعیت
۴۷.....	۱) عوامل تحول‌بخش بیرونی حاکمیت‌ها
۴۹.....	۲) عوامل تحول‌بخش درونی حاکمیت‌ها
۵۱.....	ج) تابعیت به عنوان حق بشری
۵۳.....	۱) مبنای حق بودن تابعیت

- ۲) ماهیت حق ۵۴
- ۳) حق بودن تابعیت ۵۴
- مبحث دوم) تابعیت به عنوان حقی بشری در منابع و اسناد بین‌المللی ۵۷
- گفتار اول) معاهدات ۵۷
- بند اول) نظام حمایتی حق بر تابعیت در معاهدات بین‌المللی ۵۸
- الف) اعلامیه جهانی حقوق بشر ۱۹۴۸ ۵۸
- ب) اعلامیه ۱۹۵۹ حقوق کودک ۵۹
- ج) کنوانسیون ۱۹۶۱ راجع به کاهش بی‌تابعیتی ۵۹
- د) میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی ۱۹۶۶ ۶۰
- هـ) اعلامیه ۱۹۸۶ اصول حقوقی اجتماعی مرتبط با حمایت و رفاه کودکان .. ۶۱
- و) کنوانسیون ۱۹۸۹ حقوق کودک ۶۲
- ز) کنوانسیون ۱۹۹۰ حمایت از حقوق کارگران مهاجر و اعضای خانواده آنها ۶۳
- ک) کنوانسیون ۲۰۰۶ حقوق افراد با معلولیت ۶۴
- بند دوم) نظام حمایتی حق بر تابعیت در معاهدات منطقه‌ای ۶۵
- الف) کنوانسیون ۱۹۷۳ کاهش تعداد پرونده‌های بی‌تابعیتی ۶۵
- ب) اعلامیه و تصمیمات ۱۹۹۲ اجلاس سران هلسنکی ۶۶
- ج) کنوانسیون ۱۹۹۵ کشورهای مستقل مشترک‌المنافع در مورد حقوق بشر و آزادی‌های اساسی ۶۷
- د) کنوانسیون ۱۹۹۷ اروپایی تابعیت ۶۷
- هـ) کنوانسیون ۲۰۰۶ شورای اروپایی در مورد کاهش بی‌تابعیتی در نتیجه جانشینی کشورها ۶۸
- و) کنوانسیون ۱۹۶۹ آمریکایی حقوق بشر ۶۹
- ز) منشور ۱۹۹۰ آفریقایی حقوق و رفاه کودک ۷۰

ک) پروتکل الحاقی ۲۰۰۳ به منشور آفریقایی حقوق بشر و مردم در مورد حقوق	
زنان در آفریقا.....	۷۰
ل) اعلامیه ۲۰۱۲ حقوق بشر آسه آن.....	۷۱
م) منشور ۲۰۰۴ عرب در مورد حقوق بشر.....	۷۲
ت) میثاق ۲۰۰۵ حقوق کودک در اسلام.....	۷۲
گفتار دوم) رویه قضایی.....	۷۳
بند اول) کمیته حقوق بشر سازمان ملل متحد.....	۷۴
بند دوم) دادگاه میان آمریکایی حقوق بشر.....	۷۶
بند سوم) کمیته آفریقایی حقوق بشر و مردم.....	۷۸
بند چهارم) کمیته آفریقایی کارشناسان حقوق و رفاه کودک.....	۸۰
بند پنجم) دادگاه اروپایی حقوق بشر.....	۸۲

بخش دوم

تحول رابطه حاکمیت و تابعیت

مبحث اول) تحول رابطه حاکمیت با تبعه خود.....	۹۱
گفتار اول) تغییر در مبنای اعطای تابعیت به اتباع.....	۹۱
بند اول) اعطای تابعیت بر مبنای اصل عدم تبعیض.....	۹۷
الف) عدم تبعیض در اعطای تابعیت با توجه به مقررات بین المللی.....	۹۷
ب) عدم تبعیض در اعطای تابعیت با توجه به حقوق شهروندی.....	۱۰۰
ج) عدم تبعیض در اعطای تابعیت در اثر جانشینی کشورها.....	۱۰۳
بند دوم) اعطای تابعیت بر مبنای اصل برابری.....	۱۱۰
گفتار دوم) ممنوعیت سلب تابعیت خودسرانه از اتباع.....	۱۱۶
بند اول) ممنوعیت سلب تابعیت خودسرانه به شکل غیرقانونی.....	۱۲۲
بند دوم) ممنوعیت سلب تابعیت خودسرانه به شکل تبعیض آمیز.....	۱۲۵

دیباچه

تابعیت مفهومی با جایگاه خاص در حقوق داخلی و بین‌الملل است. این مفهوم که اصولاً بیانگر رابطه عمیق میان فرد با حاکمیت است، در طول زمان دچار تحولاتی نیز شده است. تحولی که خود متأثر از دگرگونی‌های بنیادین در حقوق فردی و حقوق حاکمیت‌هاست. در فهم اهمیت نهاد تابعیت همین مقدار توجه کافی است که رد پای آن را می‌توان در مهم‌ترین اسناد حقوقی نظیر قوانین اساسی کشورها و نیز منابع قراردادی و عرفی حقوق بین‌الملل، قطعنامه‌ها، اعلامیه‌ها و میثاق‌های حقوق بشری منطقه‌ای یا جهانی مشاهده کرد. تابعیت در شاخه‌های مختلف حقوق اعم از حقوق بین‌الملل خصوصی و بین‌الملل عمومی و همچنین در قواعد اولیه و ثانویه، مورد شرح و دقت درخور توجهی قرار گرفته است.

اهمیت نهاد تابعیت در حدی است که بسیاری از آرای قضایی و داوری بین‌المللی مستند به آن صادر شده‌اند. تابعیت اگرچه ناشی از حاکمیت‌هاست و هر دولت خود اختیار تعیین اتباعش را دارد، اما این امر فارق از حقوق بین‌الملل نیست. در بسیاری از آرای قضایی و داوری به این مطلب اذعان شده است که مشروعیت تابعیت در حوزه حقوق داخلی لزوماً متضمن آثاری اجتناب‌ناپذیر در حوزه حقوق بین‌الملل نیست. این امر عمدتاً معطوف به این است که تابعیت اعطائی در قلمرو صلاحیت ملی تا چه اندازه واجد وصف واقعی بوده که بتواند در حقوق بین‌الملل منشاء اثر باشد. تأکید بر واقعی و موثر بودن رابطه فرد با دولت، حکایت از جایگاه رفیع این نهاد دارد که در محاکم بین‌المللی بارها مورد اشاره و دقت نظر قضات و داوران و حقوقدانان برجسته قرار گرفته است.

کتاب حاضر حاصل تلاشی عالمانه و مزین به قلم توانای سرکار خانم جیران

عاصمی دانش آموخته رشته حقوق بین الملل است. نوشتاری در خور تقدیر و تراوشی خلاقانه از ذهنی پویا که در اواخر شهریور ۱۳۹۹ در تالار دفاع دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران در حضور اساتید ارجمند آقایان دکتر کدخدایی و دکتر رنجبریان و البته در سکوتی غریبانه در شمع عالمگیر بیماری کرونا مورد دفاع و تحسین قرار گرفت.

حمید الهونی نظری

عضو هیات علمی دانشکده حقوق و

علوم سیاسی دانشگاه تهران